

POSTANOWIENIE

Dnia 5 kwietnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mariusz Załucki

w sprawie z powództwa J. F. i J. F.
przeciwko A. G.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 5 kwietnia 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 27 marca 2020 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje i poleca wypłacić adw. A. T. przez Skarb Państwa Sąd Apelacyjny w (...) kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych, powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu pozwanej A. G.;**
- 3. przyznaje i poleca wypłacić adw. M. F. przez Skarb Państwa - Sąd Apelacyjny w (...) kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych, powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powodom J. F. i J. F..**

UZASADNIENIE

Pozwana A. G. złożyła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 27 marca 2020 r., którym oddalono jej apelację od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 31 października 2019 r., wydanym w połączonych sprawach z powództwa J. F. oraz z powództwa J. F. o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli. Sąd pierwszej instancji zobowiązał pozwaną do złożenia oświadczenia woli następującej treści: „A. G. oświadcza, że wobec skutecznego odwołania darowizny uczynionej w dniu 2 kwietnia 2012 roku aktem notarialnym Rep. A nr (...) przed notariuszem w G. D. M., przenosi na rzecz J. i J. małżonków F. własność zabudowanej nieruchomości położonej w miejscowości L., gminie G., o powierzchni 9,5400 ha, stanowiącej działki gruntu oznaczone w ewidencji gruntów numerami 34 i 87, dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w G. IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) - do ich wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej”.

Sąd Najwyższy zważył:

Skarżąca powołała przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 3 k.p.c. Jako istotne zagadnienie prawne wskazała: *czy powołanie się przez strony na tryb zawarcia umowy stosownie do przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników" obliuguje do przyjęcia jako podstawy wykładni wszystkich przepisów tej ustawy czy jedynie wybranych, a jeśli tak to w jakim zakresie.* Skarżąca dostrzegła konieczność ustalenia wzajemnej relacji przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników do treści umów nazwanych, regulowanych przepisami kodeksu cywilnego i zakresu ograniczeń, czy odmienności w ich zastosowaniu z uwagi na szczególny przedmiot obrotu jakim jest gospodarstwo rolne. Z kolei nieważność postępowania skarżąca wywiodła z faktu pominięcia przez sąd rozpoznający sprawę art. 31 § 1 k.r.o., co - w jej ocenie - doprowadziło do niemożności obrony praw małżonka pozwanej.

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. - zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego

z dnia 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z dnia 14 września 2012 r., I UK 218/12 - nie publ.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, z dnia 24 października 2012 r., I PK 129/12 - nie publ.). Wspomniane wątpliwości muszą znajdować się w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2014 r., III CZP 79/14, BSN 2014, nr 11, s. 7), który powinien wynikać z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 71/13, nie publ.). Istotne zagadnienie prawne należy bowiem postawić w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego, a wątpliwości z nim związane muszą mieć charakter wyłącznie prawny, czyli nie mogą obejmować elementów stanu faktycznego sprawy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., III CZP 14/12, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14 - nie publ.). Kolejnym niezbędnym elementem uzasadnienia tej przesłanki jest wskazanie przepisu prawa, który wzbudził poważne wątpliwości (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2014 r., II PK 257/13, nie publ.), a także różnych możliwych sposobów jego interpretacji, wynikających z judykatury lub piśmiennictwa, w tym również zajęcia przez samego skarżącego stanowiska co do rozstrzygnięcia sprawy oraz przyczyn wadliwości zaskarżonego orzeczenia (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2013 r., III SK 54/12, nie publ.). Wymagania tego nie można zastąpić postawieniem samych pytań do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 r., I PK 52/11, nie publ.) Jednocześnie zagadnienie prawne może zostać uznane za istotne tylko wtedy, kiedy Sąd Najwyższy nie wyraził jeszcze stanowiska w związku z przedstawionym problemem, a w przypadku istnienia rozstrzygnięcia problemu - nie zaszły żadne okoliczności faktyczne uzasadniające jego zmianę (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP 2003, nr 13, poz. 5).

Zagadnienie prawne przedstawione przez skarżącą nie spełnia powyższych wymagań przede wszystkim dlatego, że problem relacji umowy o przekazanie

gospodarstwa rolnego do umowy darowizny został już rozstrzygnięty w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Nie jest to zatem zagadnienie nowe. Wyjaśniono już, że przeniesienie własności gospodarstwa może nastąpić na podstawie umów uregulowanych w kodeksie cywilnym (darowizny, dożywocia), albo na podstawie odrębnego typu umowy nazwanej, określonej w art. 84 i 85 ustawy z 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jako umowa z następcą i umowa w celu wykonania umowy z następcą (umowa przekazania gospodarstwa rolnego następcy). Wybór rodzaju umowy prowadzącej do wyzbycia się gospodarstwa rolnego należy do stron; jeżeli zdecydują się one na jedną z umów przeniesienia własności gospodarstwa przewidzianych w kodeksie cywilnym, to wyłączona jest możliwość zakwalifikowania takiej umowy jako umowy z rolnikiem - następcą (zob. wyrok z dnia 10 kwietnia 2019 r., IV CSK 327/18 oraz z dnia 24 czerwca 2016 r., II CSK 636/15 - niepubl.). Co więcej, z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika, że sama skarżąca świadoma jest istnienia tego stanowiska, skoro powołuje argumenty polemiczne z wykładnią umowy dokonaną przez sądy *meriti*. Natomiast ustalenie treści oświadczenia woli należy do ustaleń faktycznych i wchodzi w zakres podstawy faktycznej rozstrzygnięcia sądu, a uchybienia w tym zakresie mogą być - z ograniczeniami przewidzianymi w art. 398³ § 3 k.p.c. i art. 398¹³ § 2 k.p.c. - wykazywane w jedynie ramach podstawy przewidzianej w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Nie wystarczy więc zarzut naruszenia art. 65 § 2 k.c. oraz twierdzenie, że wola stron umowy była inna niż ustalono, gdy nie zostały podważone ustalenia, na podstawie których stwierdzono taką wolę stron (zob. postanowienie SN z dnia 30 maja 2020 r., II PK 34/19, niepubl.).

Odnosząc się zaś do zarzutu nieważności postępowania należy ocenić, że nie może się on utrzymać z dwóch przyczyn. Po pierwsze małżonek pozwanej nie brał udziału w toczącym się postępowaniu, a skarżąca nie wykazała, w jaki sposób brak jego udziału miałoby skutkować pozbawieniem możliwości obrony praw samej skarżącej, po drugie zaś ewentualną podstawą współuczestnictwa męża pozwanej w postępowaniu byłaby wykładnia umowy o przekazanie gospodarstwa zgodna z poglądami przedstawionymi przez samą pozwaną. Jak już wskazano wyżej, poglądy te odbiegają od sposobu wykładni tej umowy przyjętego przez sądy

rozpoznające sprawę jako elementu stanu faktycznego. Ustalenia stanu faktycznego nie mogą natomiast stanowić przedmiotu zarzutu kasacyjnego na mocy art. 398³ § 3 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, o kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu orzekł zaś na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.